

Nemzeti Koncertterem – 2004 (?)

Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikusok igazgatójának helyzetismertetése

Világszerte száz éve zenei nagyhatalomként tartják számon Magyarországot. Akkor azonban, amikor a magyar, elsősorban a fővárosi zenei életről beszélünk, meg kell torpannunk, mivel nincsen megfelelő koncerttermünk. A Zeneakadémia mindannyiunk számára valódi templom, de azért szükség lenne egy katedrálisra is. Rettenetes dolog, hogy egy Mahler 8. szimfóniát, egy Gurre Liedert, egy Strauss szimfonikus költeményt nem, vagy csak nagy megszorításokkal lehet megszólaltatni a Zeneakadémián a hatalmas apparátus miatt. A nézőterre mindössze ezer embert lehet beültetni. Igaz, a Zeneakadémia – és a Nagyterem – eredetileg oktatási célból épült: legyen egy hely, ahol az intézményi hangversenyeket jó körülmények között meg lehet tartani. És ha ezen felül még van szabad kapacitás, akkor külső koncerteket is lehet rendezni. Évtizedek óta kinőttük tehát a Zeneakadémia Nagytermét és a Kongresszusi Központtal kapcsolatos vágyaink is azonnal szertefoszlottak, amikor az első hangversenyre sor került. Az a terem konferenciák, kongresszusok megrendezésére készült.

Hosszú évek óta keressük a megfelelő helyet, én magam is számos helyet kutattam fel, tervek készültek több ötlet megvalósítására. Sok érv szól bizonyos épületek átalakítása mellett és sok tény ezek ellen. Szóba kerültek foghíjtelkek, a hamarosan kiürülő Déli Pályaudvar megfelelő átalakítása, a Moszkva téri Metró megállója fölé építendő koncertterem – leginkább elfogadottnak az Erkel Színház átépítése tűnt. Erről a kormány megbízásából hasznosítási tanulmány is készült, amiből egyértelművé vált, hogy nagyon sok pénzbe kerülne. Két évvel ezelőtti becslés alapján 14 milliárd forint lett volna, de sok-sok hiány maradt volna például öltözőkben, mellékhelyiségekben és – főleg számunkra – próbatermekben. Számunkra is meglepő volt, amikor tavaly augusztusban szembesültünk a ténnyel, hogy valójában elkezdődött már egy egé-

szen sajátos konstrukciójú koncertterem építésének terve. A megbízó a kormány, azon belül is a kulturális tárca, a kivitelező pedig Demján Sándor, illetve cége, a Trigránit Rt. A konstrukció lényege egy kulturális tömb, amelynek helyszíne a Lágymányosi híd és az új Nemzeti Színház közötti, egyelőre még csak feltúrt építkezési terület. Néhány hete az alapkövet is lerakták az illetékesek, így jó okunk van reménykedni, hogy valóban lesz hangversenytermünk. Hogy miért ilyen konstrukcióban gondolkodtak, gazdasági okai voltak. Lényegesen olcsóbb három hiányzó intézményt ilyen módon „fedél alá” helyezni, mint külön-külön felépíteni. Az Állami Népi Együttesből kinőtt Hagyományok Háza, a formálisan még nem is létező Modern Magyar Művészeti Múzeum és egy Nemzeti Koncertterem felépítése egyenként sokkal nagyobb pénzt emésztene föl, mint így.

Számunkra megnyugtató, hogy az épület terveit az a Zoboki Gábor és tervezőirodája készíti, aki nemcsak jó nevű építész, de maga is muzsikus. Erős affinitása van a zenéhez és minden jó szándékú ötletünket meghallgatja. A koncertterem maga komoly épületrész, mert 1700-1800 kényelmes ülőhely található majd benne, de kétezer ember befogadására is alkalmassá lehet tenni a nézőteret. A terem akusztikája – ami kulcsfontosságú – a legjobb kezekbe került. Egy tavaly augusztusi pályázat során a New York-i illetőségű, Russell Johnson által vezetett Artec nevű cég nyerte az akusztikai kialakítás jogát. Ez az a cég, amely az elmúlt ötven évben a világ legjobb koncerttermeinek jó részét építette. Ilyen például a Birmingham Symphony Hall, a Luzerni Fesztiválközpont.

A határidők meglehetősen szorosasak, hiszen arról tájékoztattak bennünket, hogy 2004 tavaszán odaköltözhet a zenekar, énekkar és a kottatár, azaz két év alatt kell az épületnek felépülnie. A hangversenyezés csak később, valamikor június-júliusban kezdődhet majd el, hi-

szen az Artec – saját szakmai hagyományaihoz híven – a műszaki átadás után még tökéletesíti egy-két hónapig az akusztikát.

A pénzügyeket szerencsére nem ismerem részletesen. Az újságból tájékozódhattunk, hogy tavaly novemberben országgyűlési jóváhagyással a kormány garanciát vállalt a kivitelező által felvett hitelek visszafizetésére. A hitelt ugyanis most a kivitelező Trigránit veszi föl, és amikor az épület elkészül, a tulajdonjog – és a vele járó terhek – a kormányra szállnak. Tudomásunk szerint napi áron kb. 32 milliárd a beruházás ára, ami az idők során 52 milliárd körüli összegre nő majd.

A koncertterem mellett, a Hagyományok Háza működtetésében kamaraterem is üzemel majd, amelyben elsősorban folklórelőadások lesznek, ám a szabadon maradt időpontokra kamarakoncerteket is tervezhetünk.

Ebben az épületben végre otthonunkra lelünk. Erre még nem volt példa az együttes és jogelődjei történetében. A Székesfővárosi Zenekar a Semmelweis utca egy kis termében próbált, ahol Ferencsik János könyöke mindig beakadt a mögötte lévő ajtóba, amit emiatt állandóan ki kellett nyitni. A hetvenes évek elején, amikor a Vörösmarty térre költözött az együttes, már eleve elavult épületbe érkezett. Próbatermünk akusztikája nem jó, a világítás is rossz, és életveszélyes is, hiszen egyetlen ajtón lehet közlekedni, ami vészhelyzetben – mondjuk tűz esetén – katasztrófát okozhat egy nagy apparátust igénylő oratorikus mű próbáján. A zenekarhoz, együtteseinkhez tehát méltatlanok ezek a körülmények.

A tervek szerint igazán szép, tágas, jó próbatermek, szóláshelyiségeink lesznek. Korszerűen működtethető tizennyolcezer állományú kottatárunk, amelynek anyagaiból világnagyságok dirigáltak, látták el kézjegyükkel az oldalakat. Magyar törzsanyagunk óriási, jelenlegi körülményeink pedig mindehhez méltatlanok.

A zenei életet a koncertterem kapcsán leginkább foglalkoztató kérdés, hogy ki lesz otthon az új épületben. Ki lesz felelős a programokért, ki lesz a házigazda? Ebben a pillanatban erről semmit nem tudok mondani. Néhány hete Rockenbauer Zoltán Nemzeti Kulturális Örökség miniszter vendégül látta a magyar zenei élet ernyőszervezeteit, ahol természetesen elhangzott ez a kérdés is. A miniszter kijelentette, hogy a Koncertteremben a Nemzeti Filharmonikusoknak prioritása lesz. Ez nem jelenti azt, hogy mi leszünk a házigazdák. Külföldi példákat tekintve sem „lettünk okosabbak”. Van ugyanis arra is példa, hogy egy zenekar a házigazdája egy ilyen intézménynek, van ahol külön társaságot bízhatnak meg ezzel a feladattal. Mi készen állunk arra, hogy megszervezzük a koncertterem programját, hiszen erre minden lehetőségünk, szellemi kapacitásunk megvan. Szeretnék olyan léptékben gondolkodni, mint az amszterdami Concertgebouw, ahol évente mintegy 850 hangversenyt szerveznek. Ebben benne vannak a matinékoncertek (mind telt házzal), a nyilvános főpróbák, amelyek nagyon népszerűek és ők ebéd-koncertnek (lunchkoncertnek) nevezik. Ilyen rendezvények iránt nálunk is lenne érdeklődés.

Kérdés az, hogyan sikerül bejáratni a környéket. Jelenleg a Soroksári út a Vágóhíddal, az ott futó HÉV-vel és a Lágymányosi híd szomszédos felhajtójával nem tartozik a főváros szellemi életének központjai közé. Elképesztő hangszigetelésre és az emberek odaszoktatására lesz szükség. Ez azonban nem megy megfelelő közlekedési viszonylatok nélkül. Logikus lett volna a koncerttermet közlekedési és közéleti központban elhelyezni, ahol az emberek jártukban-keltükben belebotlanak a bejáratba, pénztárba, megállító táblákba. Bárki üzemelteti majd a termet, naponta meg kell küzdenie a több, mint másfélezer ember bejáratásával. Ez többféle módon elérhető, de sok pénz kell hozzá. Sztárokat kell hívni, mégpedig igazi világsztárokat, több évadon keresztül. Olyanokat, akik nemcsak az ingyenciket, de az átlagembert, a potenciális koncertlátogatót is vonzzák.

Nem tudni jelenleg, milyen finanszírozásban működik majd az épület, illetve a programszervezés. A tárca már létrehozott egy Kft-t, amely majd üzemelteti az épületet. Azt sem tudjuk egyelőre, hogy mi, leendő bentlakók, milyen pénzügyi konstrukcióban élhetünk ott. Jelenleg bérleti díjat fizetünk a Pesti Vigadóban –

hogy ott hogy lesz, nem tudom. Ha mi kapjuk a rendezés jogát, nem tudom, hogy a bevételek és kiadások fölött ki, hogyan fog diszponálni. Azokat a sztárokat, akiket feltétlenül meg kell majd hívni a „bejáratás” érdekében, ki is kell fizetnie valakinek. Ez a belépődíjából, teremléti díjából nem fedezhető. Az sem mindegy, mennyi lesz az a bérleti díj. Tudjuk, a Zeneakadémia jelen pillanatban félmillió forintért bocsátja egy esti koncertre (egy próbával) rendelkezésre a Nagytermet. A Kongresszusi Központban mindezért jó egymilliót kell fizetni. Hogy mennyit kérhet majd 2004-ben a Nemzeti Koncertterem ahhoz, hogy a nehéz helyzetben lévő együtteseket, hangversenyrendezőket ne riassza el, de pipogya se legyen, hogy áron alul kínálja a termet, ma talán senki nem tudja. Kíváncsinos lenne, hogy állami támogatás segítse a hangversenyrendezőket, akár meghatározott programfinanszírozás formájában. Meg lehetne határozni, hogy az elsősorban közművelődést szolgáló rendezvények esetében engedménnyel használhassák a termet, míg az üzleti lehetőséggel kecsegtető koncerteken ez a lehetőség nem érvényesülne. Igaz, ez sokba kerülne az államnak, hiszen egyik oldalon fizeti

House of Tradition and Culture

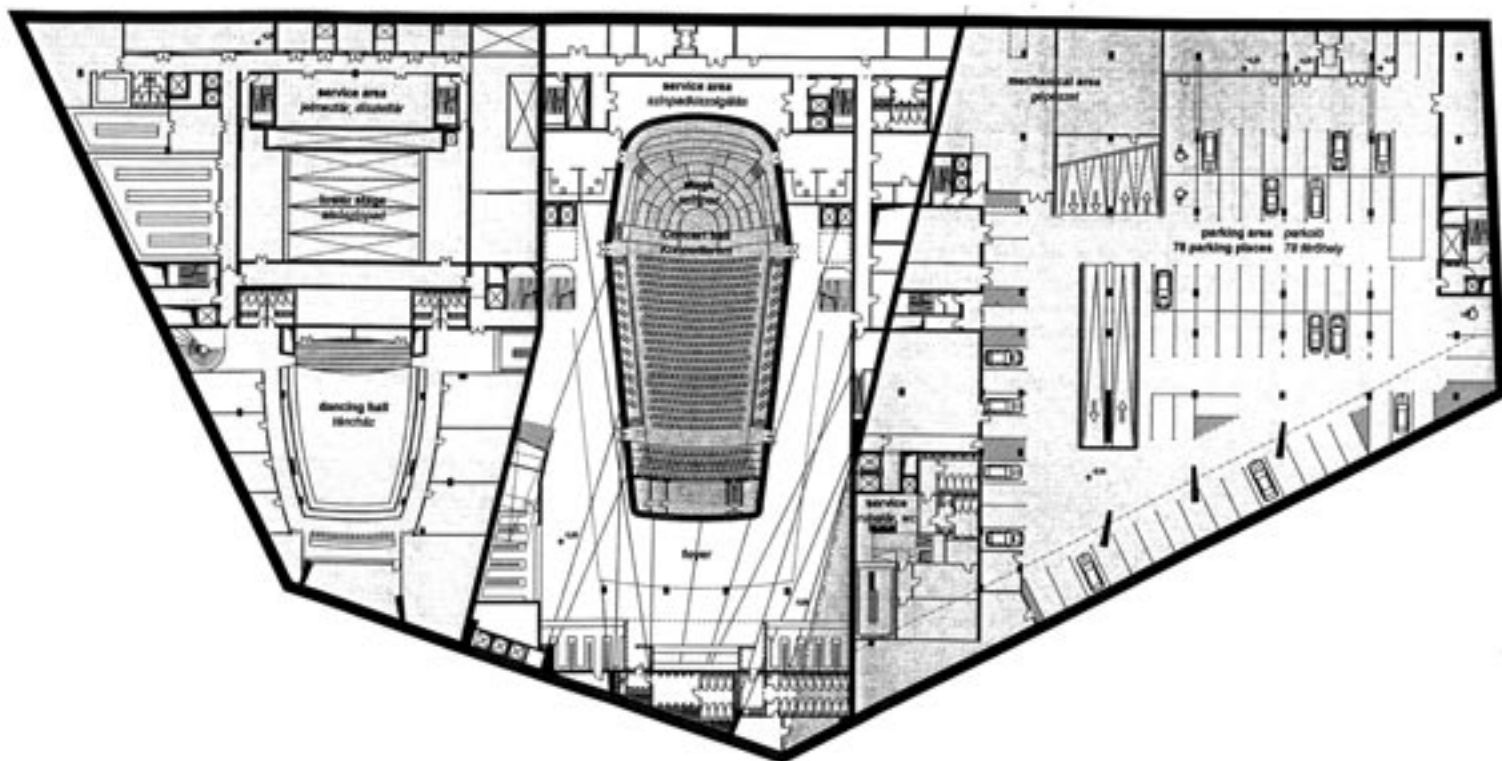
Hagyományok Háza

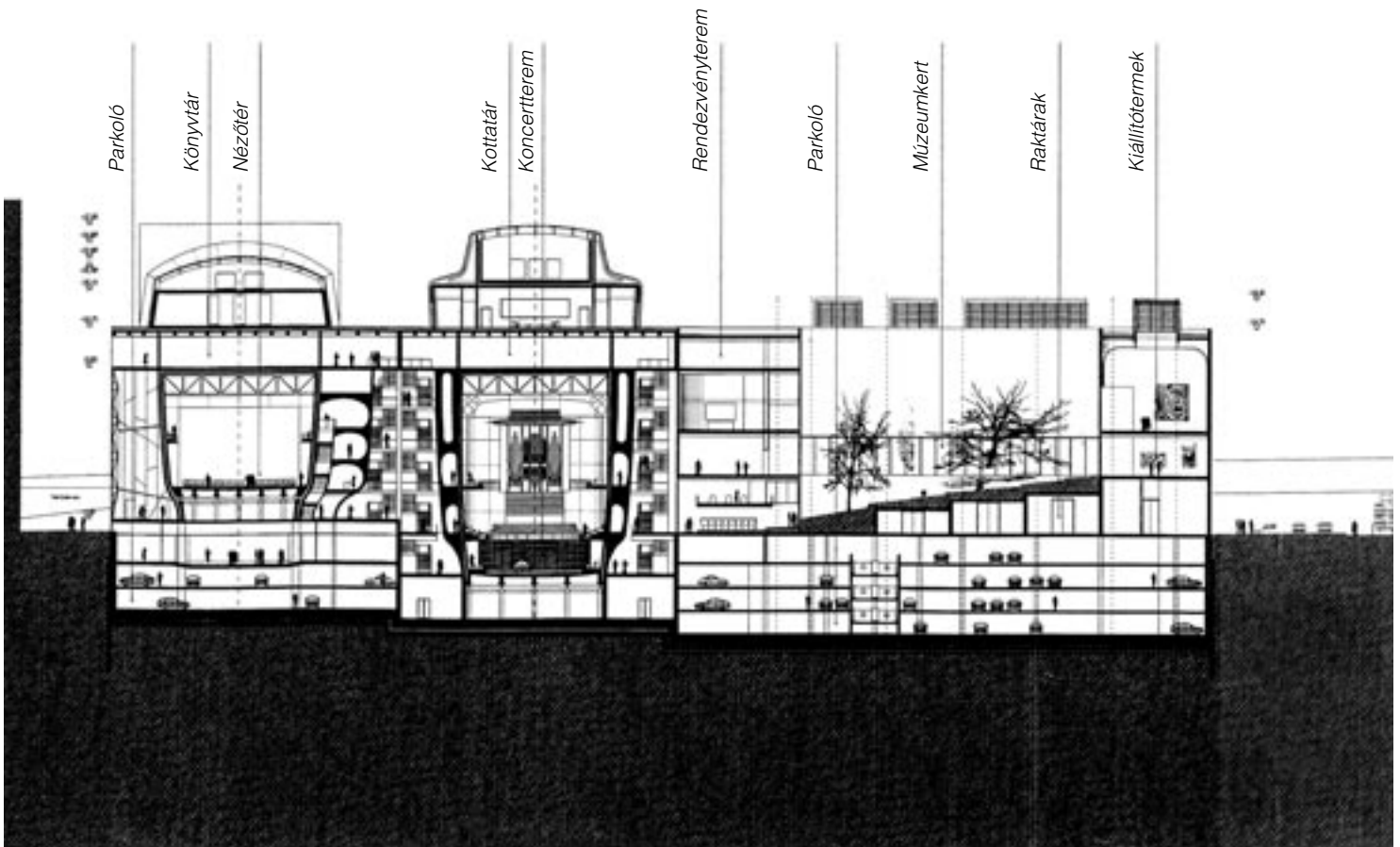
National Philharmonic Hall

Nemzeti Filharmonia

Museum of Hungarian Modern Art

Modern Magyar Művészeti Múzeum

vissza a kivitelező által felvett kölcsönt másik oldalról pedig támogatja a koncerteket. De hát ez legyen az állam problémája. Mi egy magas színvonalú, pezsgő koncertéletet képzelünk el leendő otthonunkban.

– Elképzelhető-e, hogy ilyen támogatási rendszer kialakuljon és ezzel a jelenleginél is rosszabb helyzetbe kerüljön a Zeneakadémia?

– Az biztos, hogy a Zeneakadémiát fel kell újítani, és tudomásom szerint erre hamarosan sor is kerül. A felújítás néhány évet minden bizonnyal igénybe vesz, és mire újra lehet benne koncertezni, addigra kialakul az új koncertterem gyakorlata. Kizártnak tartom, hogy a Zeneakadémia hátrányt szenvedne a Nemzeti Koncertterem miatt. Zenei életünknek az az érdeke, hogy legyen végre Magyarországnak reprezentatív, korszerű, hosszú időre szolgáló koncertterme. Ez éppúgy fontos a győri, szombathelyi, miskolci és a többi vidéki zenekarnak, mint a budapesti együtteseknek. Alapvető kulturális érdek ezen felül, hogy a nemzeti zenei együttesek is méltó körülmények között működhessenek. Emellett

a Zeneakadémia nagytermét érdeksérellem nélkül lehet továbbműködtetni. A Wigmore Hall sem üresedett ki a Royal Festival Hall, vagy a Barbican Centre megnyitását követően.

Amikor tudomásomra jutott tavaly augusztusban, hogy milyen stádiumban van a dolog, azonnal párbeszédet kezdeményeztem a szakma és a tárca illetve a szakma és a tervezők között. Konzultáltam magam is szervezetekkel, muzsikusokkal, hogy az ő igényeik is érvényre jussanak. A dolog szakmai része felől nyugodtak vagyunk. A színpad mindent tudni fog, amit egy elsőrangú koncertteremnek tudnia kell. Képes befogadni egy Mahler-apparátust és nem fog elveszni benne egy Haydn szimfóniát játszó együttes sem. A közönség itt is beülhet a kórus helyére, ha kórus nem szerepel.

Már arról is folyik a diskurzus, hogy mikor épüljön fel az orgona. Russell Johnsonék szerint a koncertterem birtokbavételét követő négy-öt évben szokták felépíteni. Egyrészt azért, mert a felépítéskor erre rendszerint nincsen pénz, másrészt az akusztikusok az átadás után még évekig kontrollálják az akusztikai viszonyokat és ezt figyelembe kell venni orgonaépítéskor. Ez is komoly szakmai

kihívás lesz, hiszen egy ilyen hangszernek alkalmasnak kell lennie a 20. (sőt 21.) századi kompozíciók és a barokk darabok megszólaltatására egyaránt.

Az elmúlt hónapok a négyzetmétereért folytatott küzdelem jegyében teltek. Az eredeti tervek alapján 37 000 m²-ről volt szó, a tervezőmérnök a leendő használók igényeinek eleget téve 47 000²-re bővítette a terveket, aminek költségeit a beruházó már nem tudta vállalni, így most 42 000 m² körül tartunk.

Mindehhez természetesen többszintes mélygarázs, kamionbeálló, a vendégegyüttesek elhelyezése, öltözője a színpad szinten megoldható lesz. A tervek szerint a mi együtteseink próbatermei, szólámlhelyiségei a felső szinteken lesznek. Számos logisztikai problémát kell megoldani, de ez nem okozhat gondot. Aki már megfordult a nagyobb japán koncerttermekben, vagy akár a bécsi Musikvereinsaalban, az tudja, miről beszélek. Mindezzel együtt szerelmünk nem múlhat el a szecessziógyöngyszeme Zeneakadémia iránt, de azért jobb lesz a tizenhat prímés, nagy előadói apparátust igénylő Richard Strauss, Mahler, Schönberg műveket például nem félig az orgonaülésre telepedve játszani.

Tóth Anna